

ісповідуємо, в її неминучості ми переконані». Від себе мушу додати – і за неї боремося.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія історії України: Т. 8. Па – Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2011. – 520 с.: іл.
2. Петлюра С. В. Статті / Упоряд. Та авт. Передм. О. Климчук; К.: Вид-во художньої літ-ри «Дніпро», 1993, - 341 с.
3. Ревегук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Ревегук. – Полтава, 2015. – 348 с.

Ігор КОЗІЮРА

д.держ.упр., професор кафедри менеджменту

ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”

МІСЦЕВА ГРОМАДА: ПЕРЕДУМОВИ ТА ВПЛИВ НА РЕВОЛЮЦІЙНИЙ РУХ

Винятково велику роль у соціально-економічному та культурному житті міста Лубни на Полтавщині відігравала єврейська громада, яка на початку ХХ ст. становила понад третину жителів міста, населення якого налічувало 9 тис. осіб. Більшість з них належала до купців і міщан. Як свідчить “Раскладочная ведомость Лубенской городской Управы об оценке недвижимых имуществ, принадлежавших жителям Лубен на 1903 год”, серед зареєстрованих у місті 1271 власника нерухомого майна платників податків було 324 євреї. Найбільшими промисловими підприємствами міста того часу були “вальцевий та кам’яний млини” Я. Аронова та В. Когана, тютюнова фабрика С. Клермана, миловарня В. Венгерова, їх власники надавали місту значну фінансову допомогу і користувалися великою повагою серед місцевого населення. Підприємливі євреї були управляючими помість у багатьох маєтках дворян Лубенщини, успішно вели фінансові справи і допомагали бідним євреям.

Вагомим був внесок членів громади у розвиток галузей охорони здоров’я та народної освіти. Зокрема, викладачі-євреї були провідними фахівцями Лубенської гімназії, вони несли “світло знань” у маси в єврейській школі та початковій школі міста (ці школи користувалися авторитетом серед жителів міста і в них навчалися і діти не євреїв).

Проте близько 3/4 лубенських євреїв у цей час були ремісниками і дрібними торговцями. Це були малоімущі крамарі, кравці, шевці та ювеліри, що становили єврейський “середній клас” та некваліфіковані робітники, більшість із яких ледве могла прогодуватися випадковими заробітками.

Водночас царизм на початку ХХ ст., намагаючись за будь-яку ціну зберегти свою владу, активно поширював антисемітські настрої. Як наслідок, найбільш активна частина єврейської молоді Лубен взяла участь у революційному русі, який почав поширюватися в місті.

Ще в 1882-1886 рр. в Лубнах активно діяли народницькі гуртки, до складу яких входили викладачі, учні чоловічої та жіночої гімназій та студенти Харківського і Київського університетів, очолювані Ф. Камінським та М. Пахаревським. Відомо, що член одного з них М. Канчер став згодом бойовиком терористичної фракції “Народна воля” у Петербурзі і в 1887 році, разом з О. Ульяновим, брав участь у замаху на царя Олександра III.

У 1903 р. було створено Лубенську організацію РСДРП, ядро якої складалося з студентів Київського університету М. Коренецького, братів Малиновських, М. Скрабанського і студента Петербурзького гірничого інституту П. Белановського.

Євреї брали активну участь у революційних подіях 1905 року. Навесні у Лубнах відбувся всеукраїнський з’їзд сіоністів. Восени 1905 р. у місті українські, російські та єврейські організації утворили Центральний комітет лубенських організацій (ЦКЛО), який, як кваліфікувала влада, “поставив собі за мету насильницьке, шляхом збройного повстання, повалення встановленого в Російській імперії основними законами державного ладу і проголошення в Росії демократичної республіки”.

У вересні ЦКЛО проголосив “Лубенську республіку”, на потреби якої власник млина М. Бахмутський відразу виділив 2 тис. крб. 12 листопада 1905 р. у друкарні І. Іцковича вийшло в світ перше число “селянського часопису” “Хлібороб” – заснованої братами Шеметами першої україномовної газети Лівобережної України.

З початком формування збройних народних дружин млин Аронова і Когана став своєрідним арсеналом, де зберігалася зброя дружинників.

Серед 38 організаторів “Лубенської республіки”, які були заарештовані і віддані до суду каральними органами, були євреї: дворяни А. Левицький, В. і М. Шемети, М. Коренецький, міщани Л. Шипель, Л. Шефтель, М. Нейшлос, М. Борщевський, М. Рутенберг, С. Мневська.

Нелегкими для лубенських євреїв були і роки реакції, коли набув особливої агресивності Лубенський відділ монархічного “Союзу руського народу”, зведений до рангу губернського. Та все ж завдяки активній підтримці українського населення міста, яке стало захист “бідних і голодних”, у Лубнах вдалося уникнути єврейських погромів.

У 1913 р. Л. Рабиновичем, Н. Капельсоном, О. Ральцевичем, С. Гейдебрик було відроджено діяльність гуртка РСДРП. У тому ж 1913 р. відбувся сумнозвісний “процес Бейліса”, на захист якого рішуче став В. Г. Короленко. Суд присяжних (серед яких був і представник з Лубен) одностайно виніс рішення: не винен, і це незважаючи на шалений тиск з боку чорносотенців, суду і прокурора. То була перемога не тільки євреїв, а й українців.

В період національно-визвольної революції 1917-1920 рр. в Україні ми знову бачимо євреїв-лубенців, які стали досить помітними діячами в різних таборах, що часто не тільки ідейно, але й збройно протистояли один одному в тих соціальних катаклізмах.

Так, у період двовладдя в Лубнах активними членами Громадського комітету – органу Тимчасової влади стають Є. Мульнер, Я. Португалов, О. Альтман, а лубенську Раду робітничих та селянських депутатів очолює П. Гавсевич.

У серпні 1917 року, коли мали відбутися вибори гласних до міської думи – представницького органу місцевого самоврядування, у списку кандидатів значаться: “№ 1 – це єврейські націонал-соціалісти; № 2 – це блок соціал-демократів (меншовиків), російських та українських есерів і Бунду...”.

Наприкінці року в Лубнах остаточно сформовано більшовицьку організацію, до складу якої увійшли Є. Мульнер (О. Ракитников) та С. Штефан.

Фактичний редактор «Хлібороба» В. Шемет був обраний членом Центральної Ради. Його брат Сергій в еміграції був особистим секретарем гетьмана П. Скоропадського. Лубенець Б. Мартос за Центральної Ради був генеральним секретарем земельних справ. Членом Центральної Ради, який певний час обіймав посаду генерального секретаря праці, міністра праці і військових справ УНР, був уродженець міста над Сулою М. Порш. Також був обраний членом Центральної Ради лубенець В. Леонтович, який в уряді гетьмана Скоропадського займав посаду міністра земельних справ.

По-іншому склалися долі євреїв – активних борців за встановлення радянської влади на Лубенщині: першого голови ревкому Лубенського повіту В. Поржезинського, більшовиків-підпільників П. Карчевського, Г. Мульнера, П. Дробницького, засновників першої комсомольської організації міста М. Бердичевського, К. Медведовської, І. Мостоловського, червоних партизан Т. Ентеровича і С. Порша, червоногвардійців Ш. Ляховицького, А. Любарського, Н. Зуріної, пролетарського письменника П. Капельгородського, професійного революціонера О. Шліхтера та багатьох інших. У кожного з них була своя мрія і своя правда, і вони не шкодуючи життя боролися за свої ідеали.

Радянська влада принесла лубенській громаді великі надії і сподівання, які дуже швидко змінилися розчаруванням, обмеженнями й переслідуваннями, штучним голодомором 1932-1933 рр. та сталінськими репресіями.

Список використаної літератури

1. 1000-летие города Лубны : тез. докл. и сообщ. обл. науч.-практ. конф., 26-29 мая 1989 года. - Лубны, 1988.
2. *Абрамсон Г.* Молитва за владу. Українці та євреї в революційну добу (1917-1920) ; пер. з англ. А. Котенка, О. Надтоки / Генрі Абрамсон. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. – 320 с.

3. *Ванцак Б. С.* Рідний край : навч. посіб. з історії Лубенщини для учнів шк., училищ і технікумів / Б. С. Ванцак, В. М. Козюра. – Лубни : Лубни, 1993 – 104 с.
4. *Козюра І. В.* Історія кризь долі (Абетка славетних краян) [Історичні нариси] / І. В. Козюра, В. М. Козюра. – Полтава : ТОВ “АСМІ”, 2016. – 271 с.
5. *Козюра І.* Забуттю не підлягає / І. Козюра, В. Козюра, Г. Хенкін. – Полтава : АСМІ, 2006. – 132 с.
6. *Козюра І.* Лубенщина: люди, дати, події, факти / І. Козюра, В. Козюра. – Полтава : АСМІ, 2003. – 126 с.

Світлана ГОРБАТЮК

*к. держ. упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентові України*

СПІЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

В Україні з часів набуття незалежності на порядку денному стоїть питання консолідації суспільства, подолання соціокультурних суперечностей та формування системи світоглядно-ціннісних орієнтацій громадян, в основі якої – національно-патріотична єдність, повага до прав і свобод людини і громадянина, соціальна справедливість, рівність усіх перед законом, культурне різноманіття. У розвинених країнах ці процеси мають глибинну ціннісну основу. Однак, незважаючи на історичний досвід, сучасне Українське суспільство заплатило високу ціну за неспроможність об'єднатися навколо спільних цінностей: розкол суспільства, анексія АРК, військовий конфлікт на сході України поставили під загрозу існування держави.

З огляду на сучасні реалії розвитку, для України проблема ціннісного виміру державотворчих процесів ґрунтується на внутрішній необхідності подолання викликів і загроз безпеці суспільства, держави, людини, а також міжнародних зобов'язаннях країни перед міжнародними партнерами. Будучи членом Ради Європи, Україна має статутні зобов'язання щодо розвитку демократії, захисту прав людини, забезпечення верховенства права; підписавши Угоду про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалась розвивати відносини з ЄС на спільних цінностях; європейські цінності як фундаментальні знайшли відображення у Конституції та законах України.

Акцентуючи на ціннісному вимірі, Професор д-р Екарт Д.Штратеншульте, керівник Європейської академії (Берлін), назвав ЄС співтовариством цінностей [2, с. 4]. Аналіз документальної бази ЄС доводить, що права і свободи людини є базовою цінністю Союзу. У Хартії основних прав Європейського Союзу [3] цінності як права, свободи і принципи сформульовані